

Obsah

Autorský kolektiv	14
Seznam zkratek	18
Předmluva	22
I Obecná část	25
1 Inkluzivní pedagogika – základní determinanty	26
(Viktor Lechta)	
1.1 Žák s postižením, narušením, ohrožením	26
1.2 Platformy edukačního přístupu k dětem s postižením, narušením a ohrožením	29
1.3 Inkluzivní pedagogika – geneze	30
1.4 Inkluzivní pedagogika jako obor pedagogiky	34
1.4.1 <i>Inkluzivní pedagogika versus speciální pedagogika</i>	35
1.5 Inkluze versus integrace	36
Literatura	39
2 Inkluzivní edukace – komponenty a podmínky úspěšné realizace	41
(Viktor Lechta)	
2.1 Komponenty inkluzivní edukace	41
2.1.1 <i>Filozofický komponent</i>	41
2.1.2 <i>Etický komponent</i>	42
2.1.3 <i>Sociální komponent</i>	42
2.1.4 <i>Profesní komponent</i>	43
2.1.5 <i>Politický komponent</i>	44

2.1.6	<i>Aplikační komponent</i>	45
2.1.7	<i>Speciálněpedagogický komponent</i>	46
2.1.8	<i>Psychologický komponent</i>	46
2.1.9	<i>Medicínský komponent</i>	47
2.1.10	<i>Komponent transdisciplinarity</i>	48
2.2	Základní podmínky pro úspěšnost inkluzivní edukace	49
	Literatura	52
3	Filozofické determinanty inkluzivní pedagogiky	56
	(Péter Zászkaliczky, Andrej Rajský, Bogusław Śliwerski)	
3.1	Proměny paradigmatu přístupu k postižení a vyústění v inkluzivním pojetí edukace (Péter Zászkaliczky)	56
3.1.1	<i>Postižení jako charakteristika člověka</i>	56
3.1.2	<i>Interakční model postižení</i>	58
3.1.3	<i>Postižení jako administrativní kategorie</i>	60
3.1.4	<i>Sociální dimenze postižení</i>	62
3.2	Inkluzivní edukace versus inkluzivní kultura (Andrej Rajský)	64
3.2.1	<i>Bytí člověka jako bytí kulturní</i>	64
3.2.2	<i>Inkluze jako kulturní norma</i>	65
3.2.3	<i>Paradigmata inkluzivní kultury</i>	66
3.2.4	<i>Ústřední pojem hodnoty člověka</i>	72
3.2.5	<i>Výzvy</i>	75
3.3	Inkluzivní pedagogika je humanistickou pedagogikou (Bogusław Śliwerski)	76
3.3.1	<i>Inkluzivní pedagogika jako řešení deficitu lidství v dnešní době</i>	77
3.3.2	<i>Submisivní a autentická afinita</i>	77
3.3.3	<i>Transdisciplinární pohled na lidi s PNO</i>	79
	Literatura	80
4	Antropologické determinanty inkluzivní pedagogiky	83
	(Blanka Kudláčková)	
4.1	Historicko-antropologická východiska inkluzivní pedagogiky	83
4.2	Antropologická východiska inkluzivní pedagogiky v současnosti	91
	Literatura	94
5	Psychologické determinanty inkluzivní pedagogiky	96
	(Ladislav Požár)	
5.1	Všeobecné psychické zvláštnosti dětí s postižením, narušením a ohrožením	96
5.2	Psychické zvláštnosti dětí s jednotlivými druhy postižení a narušení	100

5.2.1	<i>Psychické zvláštnosti dětí se sluchovým postižením</i>	100
5.2.2	<i>Psychické zvláštnosti dětí se zrakovým postižením</i>	102
5.2.3	<i>Psychické zvláštnosti dětí s tělesným postižením</i>	103
5.2.4	<i>Psychické zvláštnosti dětí s mentálním postižením</i>	106
5.2.5	<i>Psychické zvláštnosti dětí s narušenou komunikační schopností</i>	108
	Literatura	109
6	Neurobiologické determinanty inkluzivní edukace	110
	(Daniela Ostatníková)	
6.1	Lidský mozek ve světle poznatků současné vědy	111
6.1.1	<i>Vývoj mozku</i>	112
6.1.2	<i>Pohlavní dimorfismus mozkových funkcí</i>	114
6.1.3	<i>Hierarchická výstavba mozkových struktur</i>	114
6.2	Perspektivy dalšího rozvoje	122
6.2.1	<i>Inkluzivní edukace na neurobiologické bázi</i>	122
	Literatura	123
7	Některé kontexty inkluzivní a léčebné pedagogiky	124
	(Marta Hornáková)	
7.1	Příspěvek léčebné pedagogiky do diskuse o inkluzi	125
7.2	Principy léčebné pedagogiky a jejich aplikace na inkluzivní edukaci	127
7.2.1	<i>Výchova člověka si žádá úctu</i>	127
7.2.2	<i>Člověk existuje jen ve své jednotě – jakožto bytí</i>	129
7.2.3	<i>Pochopení situace jedince na základě vztahu a spolupráce</i>	131
7.2.4	<i>Podpora zdraví</i>	132
7.2.5	<i>Naplnění bytí</i>	133
	Literatura	134
8	Inkluzivní didaktika	135
	(Erik Žovinec)	
8.1	Formy inkluzivního vyučování a formy vzdělávání žáků s PNO	142
8.2	Plánování inkluzivního vyučování	145
8.3	Adaptace uplatňované v inkluzivním vyučování	147
8.4	Vybrané metody a strategie inkluzivní edukace	150
	Literatura	155
9	Neformální inkluzivní edukace	157
	(Nada Bizová)	
9.1	Terminologický diskurz	157
9.2	Empirické souvislosti	158
9.3	Bariéry participace	161

9.4 Strategie podpory participace	163
9.4.1 Spolupráce s rodiči, učiteli, odbornými zaměstnanci	164
9.4.2 Úprava procesu a podmínek	164
9.4.3 Asistence	166
9.4.4 Podpora sociálních interakcí (stimulační programy)	166
Literatura	167
10 Komplexní poradenství v procesu inkluzivní edukace	170
(Erik Žovinec)	
10.1 Depistáž a screening v poradenství	174
10.2 Preventivní programy v poradenství	177
10.3 Diagnostika v poradenství	179
10.4 Intervence v poradenství	184
10.5 Konzultace a poradenství s pedagogem	186
Literatura	187
11 Koncepty inkluzivní edukace v různých zemích	190
(Annette Leonhardt)	
11.1 Historický vývoj	190
11.2 Statistické údaje	193
11.3 Formy školní integrace a inkluze	194
11.4 Školní integrace a inkluze na vybraných příkladech z jednotlivých zemí	197
11.4.1 Skupinová integrace	198
11.4.2 Preventivní integrace	200
Literatura	203
12 Realizace inkluzivní edukace	204
(Marie Vítková, Viktor Lechta)	
12.1 Realizace inkluzivní edukace v České republice	
(Miroslava Bartoňová, Marie Vítková)	204
12.1.1 Specifika realizace integrativní/inkluzivní edukace v České republice	205
12.1.2 Pedagogicko-psychologické poradenské služby v ČR	
se zaměřením na integraci/inkluzi	207
12.1.3 Integrativní/inkluzivní edukace v České republice	210
12.1.4 Příprava učitelů a speciálních pedagogů	
pro integrativní/inkluzivní školu v ČR	217
Závěr	218
Literatura	218
12.2 Realizace inkluzivní edukace ve Slovenské republice	
(Katarína Vladová, Viktor Lechta, Erik Žovinec)	219

12.2.1 <i>Specifika realizace integrativní/inkluzivní edukace na Slovensku</i> (Katarína Vladová, Viktor Lechta)	219
12.2.2 <i>Pedagogicko-psychologické poradenské služby ve Slovenské republice</i> <i>se zaměřením na integraci/inkluzi</i> (Erik Žovinec)	221
12.2.3 <i>Integrativní/inkluzivní edukace ve Slovenské republice</i> (Katarína Vladová, Viktor Lechta)	223
12.2.4 <i>Příprava učitelů a speciálních pedagogů pro inkluzivní školu v SR</i> (Erik Žovinec)	234
<i>Literatura</i>	237

II Speciální část 239

13 Zrakové postižení 240

(Jozef Šimko, Marián Šimko)

13.1 Zrakové postižení jako pedagogický fenomén 240

13.2 Charakteristika žáků se zrakovým postižením 241

13.2.1 *Slabozraké děti* 242

13.2.2 *Děti se zbytky zraku (částečně vidící)* 242

13.2.3 *Nevidomé děti* 243

13.2.4 *Děti s poruchami binokulárního vidění* 243

13.3 Zvláštnosti inkluzivní edukace dětí a žáků se zrakovým postižením . . . 246

13.3.1 *Podmínky úspěšné inkluze dětí a žáků se zrakovým postižením* 246

13.3.2 *Edukace dítěte se zrakovým postižením v MŠ* 247

13.3.3 *Edukace žáků se zrakovým postižením v ZŠ* 248

13.3.4 *Edukace žáků se zrakovým postižením na SŠ* 253

13.3.5 *Korekční a kompenzační pomůcky využívané v edukaci dětí*

se zrakovým postižením 253

Literatura 256

14 Sluchové postižení 257

(Darina Tarcsiová, Margita Schmidtová)

14.1 Sluchové postižení jako pedagogický fenomén 257

(Darina Tarcsiová) 257

14.2 Základní charakteristika inkluzivní edukace žáků 262

se sluchovým postižením (Margita Schmidtová) 262

14.2.1 *Žák se sluchovým postižením* 262

14.2.2 *Specifické formy komunikace žáků se sluchovým postižením* 263

14.2.3 *Role odezírání v edukaci žáků se sluchovým postižením* 264

14.2.4 Bariéry a facilitátory zavádění inkluzivní edukace u žáků se sluchovým postižením	264
14.2.5 Problémy se čtením, psaním a matematikou	265
14.2.6 Materiální a personální podmínky úspěšné inkluzivní edukace žáků se sluchovým postižením	267
14.2.7 Specifika inkluzivní edukace žáků se sluchovým postižením	268
Literatura	270
15 Tělesné postižení	273
(Ema Kollárová)	
15.1 Tělesné postižení jako pedagogický fenomén	273
15.2 Základní charakteristika inkluzivní edukace žáků s tělesným postižením	274
15.2.1 Žák s tělesným postižením	274
15.2.2 Rodina a škola v inkluzivní edukaci žáků s tělesným postižením	276
15.2.3 Materiální podmínky inkluze žáků s tělesným postižením	277
15.2.4 Specifika inkluzivní edukace žáků s tělesným postižením z obsahového, metodického a organizačního hlediska	280
Literatura	285
16 Nemoc a zdravotní oslabení	286
(Katarína Vladová)	
16.1 Nemoc nebo zdravotní oslabení jako pedagogický fenomén	288
16.2 Základní charakteristika inkluzivní edukace nemocných nebo zdravotně oslabených žáků	290
16.2.1 Žák nemocný nebo zdravotně oslabený	290
16.2.2 Specifika inkluzivní edukace nemocných nebo zdravotně oslabených žáků	292
Literatura	299
17 Mentální postižení	300
(Ján Hučík)	
17.1 Mentální postižení jako pedagogický fenomén	301
17.2 Specifika inkluzivní edukace dětí a žáků s mentálním postižením	306
17.2.1 Charakteristika žáka s mentálním postižením	313
17.2.2 Specifika komunikace se žáky s mentálním postižením	314
17.2.3 Faktory ovlivňující inkluzivní edukaci žáků s mentálním postižením	314
Závěr	315
Literatura	316
Internetové zdroje	316

18 Autismus a další pervazivní vývojové poruchy	317
(Andrea Šedibová, Katarína Vladová)	
18.1 Autismus a další PVP jako pedagogický fenomén	317
18.1.1 Terapie a edukace dětí/žáků s autismem nebo dalšími PVP	320
18.2 Základní charakteristika inkluzivní edukace dětí a žáků s autismem nebo dalšími PVP	321
18.2.1 Specifika inkluzivní edukace dětí s autismem nebo dalšími PVP (předprimární vzdělávání)	324
18.2.2 Specifika inkluzivní edukace žáků s autismem nebo dalšími PVP (bez mentálního postižení)	325
18.2.3 Specifika inkluzivní edukace žáků s autismem nebo dalšími PVP (s mentálním postižením)	329
18.2.4 Specifika inkluzivní edukace žáků s autismem nebo dalšími PVP (bez mentálního postižení) na střední škole	332
Literatura	333
19 Narušená komunikační schopnost	334
(Viktor Lechta, Aurélie Kerekrétiiová, Barbara Králiková)	
19.1 NKS jako pedagogický fenomén (Viktor Lechta)	334
19.2 Zvláštnosti inkluzivní edukace žáků s NKS (Viktor Lechta)	334
19.2.1 Poruchy hlasu (dysfonie) (Aurélie Kerekrétiiová)	335
19.2.2 Koptavost (balbuties) (Viktor Lechta)	339
19.2.3 Patlavost (dyslalie) (Barbara Králiková)	342
Literatura	347
20 Specifické poruchy učení	348
(Olga Zápotočná)	
20.1 Specifické poruchy učení jako pedagogický fenomén	348
20.2 Zvláštnosti inkluzivní edukace žáků se specifickou vývojovou poruchou učení	351
Závěr	357
Literatura	359
21 Poruchy chování a emoční poruchy	362
(Marta Horňáková)	
21.1 Poruchy chování a emocí jako pedagogický fenomén	364
21.1.1 Vývojově podmíněné výchovné obtíže ve školním věku	365
21.1.2 Výchovně podmíněné obtíže ve školním věku	368
21.1.3 Jiné příčiny výchovných obtíží ve školním věku	370
21.2 Zvláštnosti inkluzivní edukace dětí s poruchami chování	372

Literatura	377
22 Poruchy pozornosti s hyperaktivitou (ADHD)	378
(Viera Andreánska)	
22.1 ADHD jako pedagogický fenomén	379
22.2 Charakteristika žáků s ADHD	380
22.2.1 Diagnostická kritéria pro jednotlivé symptomy podle DSM-5	381
22.3 Zvláštnosti inkluzivní edukace žáků s ADHD	383
Literatura	386
23 Nadprůměrné nadání	387
(Jolana Lazníbatová, Daniela Ostatníková)	
23.1 Nadprůměrné nadání jako pedagogický fenomén	387
23.1.1 Vliv genetiky a prostředí	388
23.1.2 Formy nadání	390
23.1.3 Intelektově nadaní žáci jako žáci s ohrožením	391
23.1.4 Intelektově nadané dítě a jeho projevy	393
23.1.5 Rozdíly v mozkových funkcích chlapců a děvčat	394
23.2 Zvláštnosti inkluzivní edukace intelektově nadaných žáků	396
Literatura	402
24 Bilingvismus	404
(Jozef Štefánik, Jozef Pally)	
24.1 Bilingvismus jako pedagogický fenomén	404
24.2 Zvláštnosti inkluzivní edukace bilingvních žáků	412
Literatura	418
25 Interkulturalismus – od multikulturality	
k plurikulturnímu pedagogickému inkluzivnímu přístupu	419
(Kateřina Vitásková)	
25.1 Multikulturní prostředí / prostředí imigrantů	
jako pedagogický fenomén	419
25.1.1 Multikulturalita a kulturně-jazyková diverzita	422
25.1.2 Interkulturní rozdíly ve vztahu k vnímání SVP	423
25.2 Zvláštnosti multikulturní inkluzivní edukace	425
25.2.1 Zvláštnosti edukace v rámci komunikace a jazykových dovedností	425
25.2.2 Kulturní diverzita, pedagogicko-psychologická diagnostika a školní výkon	427
25.2.3 Promítání náboženských hodnot a tradic do edukačního procesu	428
25.2.4 Zprostředkování multikulturality a kulturní plurality	
v edukačním prostředí	430
Literatura	432

26 Sociálně znevýhodňující prostředí	437
(Ivana Šuhajdová)	
26.1 Sociálně znevýhodňující prostředí jako pedagogický fenomén	437
26.2 Zvláštnosti inkluzivní edukace žáků ze sociálně znevýhodňujícího prostředí .	
442	
26.2.1 Kategorizace žáků ze sociálně znevýhodňujícího prostředí	442
26.2.2 Charakteristika žáků ze sociálně znevýhodňujícího prostředí	444
26.2.3 Postavení žáka ze sociálně znevýhodňujícího prostředí	
<i>v procesu inkluzivní edukace</i>	444
26.2.4 Problematika diagnostiky žáka ze sociálně znevýhodňujícího prostředí	446
Závěr	450
Literatura	451
Oficiální dokumenty	453
Mezinárodní dokumenty	453
Zákony a další oficiální dokumenty České republiky	454
Zákony a další oficiální dokumenty Slovenské republiky	455
Rejstřík	459